В.С. Резнік,
канд. соціол. наук

V.S. Reznik,
Candidate of Sociol. Sci.

СТРУКТУРА ТА НОСІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ЛЕГІТИМНОСТІ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ ТА КАПІТАЛ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Abstract. The results of attempts to construct the secondary indices of social legitimacy of the private property in the production factors in the contemporary Ukrainian society. By applying the method of factor analysis, a two-factor model of the structure of the mentioned legitimacy is proposed. The classification of respondents into relatively homogeneous groups by their legitimate attitudes is executed with the use of cluster analysis.

Вступ

У ході інтеграції України в глобальний соціально-економічний простір постала проблема інституціональної сумісності її з останнім. Після розпаду світової системи соціалізму глобальне інституціональне домінування відновила приватна власність. Однак проблематичним дотепер залишається набуття соціальної легітимності даною інституцією у посткомуністичному українському суспільстві. Адже стрімке якісне перетворення його (суспільства) соціальної структури внаслідок реінституціоналізації приватної власності, приватного підприємництва та вільного ринку робочої сили несе загрози соціетальної дестабілізації.

Звернення до аналізу останніх досліджень даного аспекту в українській соціології вможливило виокремлення актуальної наукової проблеми [1, с. 119–123]. Вона зводиться до суперечності між (1) соціальною актуальністю стану легітимності/нелегітимності приватної власності як чинника інтеграції/дезінтеграції соціальної структури сучасного українського суспільства, (2) дефіцитом знання соціально зумовлених, соціокультурних та соціоструктурних особливостей, шляхів і засобів відповідної легітимації/делегітимації і (3) наявністю наукових передумов для подолання цього дефіциту [1, с. 129–130]. Серед завдань, вирішення яких сприяло б розв'язанню цієї наукової проблеми, було заплановано розроблення концептуальної моделі легітимності приватної власності як чинника соціетальної інтеграції [1, с. 130]. В українській соціології наявні деякі доробки, дотичні за змістом до контексту цього завдання. Зокрема, М. Міщенко досліджував громадську думку про приватизацію в Україні і розглядав при цьому специфіку легітимності приватизаційного процесу [2]. У своїй попередній статті я здійснив спробу побудови адитивного індексу соціальної легітимності приватної власності на чинники виробниц-

тва [3]. Побудовані там адитивний індекс та однофакторна модель легітимності є вторинними узагальненими показниками легітимності приватної власності на чинники виробництва загалом. Тобто ці вторинні показники моделюють легітимність зазначеного об'єкта як властивість, що не має своєї структури, своїх складників. Відтак завдання цієї статті становлять спроби пошуку зазначеної структури, а також класифікації респондентів на відносно однорідні групи за валентністю їх легітимаційних атитюдів.

Варто зазначити, що концептуальна, емпірична та операціональна інтерпретація концепту "соціальна легітимність приватної власності на чинники виробництва" здійснена у вже згаданій попередній статті [3]. Тут варто навести одновимірні розподіли первинних (тобто безпосередньо вимірюваних у ході опитування) показників стану легітимності приватної власності[1] (див табл. 1).

Таблиця 1

Одновимірні розподіли відповідей респондентів за первинними показниками,%

Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати)...			
Позиції	***...малі підприємства?***	***...великі підприємства?***	***...землю?***
Ні	**17,5**	**38,9**	**38,6**
Радше, ні	**10,6**	**19,0**	**14,8**
Важко відповісти	**24,6**	**25,0**	**22,3**
Радше, так	**30,0**	**12,1**	**15,5**
Так	**17,4**	**5,0**	**8,7**
Як Ви ставитесь до існування в Україні…			
Позиції	***малих приватних підприємств?***	***великих приватних підприємств?***	**–**
Негативно	**11,8**	**23,3**	–
Радше, негативно	**7,5**	**15,8**	–
Важко відповісти	**23,8**	**26,3**	–
Радше, позитивно	**34,1**	**19,6**	–
Позитивно	**22,7**	**15,0**	–
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави...			
Позиції	***...малих приватних підприємств?***	***...великих приватних підприємств?***	***...приватної землі?***
Так	**17,7**	**37,6**	**34,9**
Радше, так	**12,9**	**20,6**	**16,5**
Важко відповісти	**26,4**	**24,7**	**27,6**
Радше, ні	**23,3**	**10,2**	**11,9**
Ні	**19,7**	**6,9**	**9,1**

[1] У статті оприлюднюються результати первинного аналізу масиву соціологічних даних загальнонаціонального репрезентативного омнібуса "Громадська думка в Україні – 2006", проведеного методом роздаткового анкетування Інститутом соціології НАН України у квітні-травні 2006 р. (координатор проекту – О. Стегній). Вибірка N=1800 пропорційно репрезентує доросле (віком понад 18 років) населення 24 областей України, АР Крим та м. Києва. При роботі із масивом даних використано можливості програмних пакетів ОСА для Windows та SPSS v. 13.0.

Для пошуку структури у межах змістовного континууму, що заданий цими змінними, стосовно їх сукупності також було застосовано факторний аналіз. Мета полягала у визначенні безпосередньо не вимірюваних латентних змінних – складників легітимності приватної власності на чинники виробництва – внаслідок узагальнення окремих легітимаційних та делегітимаційних атитюдів, що зафіксовані шкалами восьми безпосередньо виміряних змінних. Застосовність факторного аналізу в даному разі засвідчила величина критерію адекватності вибірки Кайзера-Мейєра-Олкіна (КМО), що перевищила рівень прийнятної адекватності, сяг-нувши 0,746. Цілковиту придатність даних для проведення факторного аналізу підтвердило суттєво менше за 0,05 значення *p*-рівня критерію багатовимірної нормальності для розподілу змінних (критерію сферичності Барлета), що не перевищило рівень 0,000. Видобуванням факторів методом аналізу головних компонентів та обертанням їх методом Varimax with Kaiser Normalization отримано результат, що загалом відповідає вказаній вище меті (див. табл. 2–3).

Таблиця 2

Сумарна дисперсія, пояснювана факторами

Фактори	Первинні власні значення			Суми квадратів навантажень після обертання		
	Сума	Відсоток дисперсії	Сукупний відсоток	Сума	Відсоток дисперсії	Сукупний відсоток
1	4,144	51,797	51,797	2,924	36,544	36,544
2	1,366	17,073	68,870	2,586	32,326	68,870
3	0,753	9,416	78,286			
4	0,602	7,519	85,806			
5	0,532	6,656	92,461			
6	0,218	2,722	95,183			
7	0,200	2,494	97,677			
8	0,186	2,323	100,000			

Таблиця 3

Матриця факторів після обертання

Вихідні змінні	Середня*	Фактори**	
		1	2
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави приватної землі?	2,4364	**0,797*** **	0,197
Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати) землю?	2,4101	**0,791**	0,103
Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати) великі підприємства?	2,2560	**0,788**	0,207
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави великих приватних підприємств?	2,2852	**0,785**	0,255
Як Ви ставитесь до існування в Україні великих приватних підприємств?	2,8700	**0,547**	**0,461**
Як Ви ставитесь до існування в Україні малих приватних підприємств?	3,4835	0,173	**0,892**
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави малих приватних підприємств?	3,1490	0,220	**0,845**
Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати) малі підприємства?	3,1933	0,219	**0,841**

*Аналіз N=1785.

**Обертання здійснене за 3 ітерації.

***Тут і нижче в таблиці жирним шрифтом виділено факторні навантаження, що перевищують рівень 0,4.

Виокремлено та піддано обертанню два фактори із власними значеннями, що перевищують одиницю. Пояснена ними сукупна дисперсія (варіація вихідних змінних) суттєво перевищує 50%-й рівень. Цілеспрямоване виокремлення та обертання більшої кількості факторів не дало результатів, що більш прийнятні за критерієм структурної виразності. Отже далі варто аналізувати 2-факторну модель, у якій концепт легітимності розкладається на два незалежні (тобто ортогональні, не корелюючі між собою) компоненти[2]. За припущенням, ці два латентні фактори є чинниками вибору респондентами певних варіантів у межах шкал восьми безпосередньо виміряних змінних. Змістова відмінність між факторами проявилася через зафіксовані у матриці міри їх зв'язків із безпосередньо спостереженими показниками омнібуса (див. табл. 3). Перший фактор сильно скорельований із вихідними змінними, що є показниками стану соціальної легітимності приватної власності на великі підприємства та землю. Натомість другий фактор вирізняється сильними кореляціями із змінними, що є показниками стану соціальної легітимності приватної власності на малі підприємства. Показник ставлення до існування великих приватних підприємств достатньо сильно скорельований одночасно з обома факторами. З огляду на змістові особливості структури першого фактора, його сенс можна схарактеризувати виразом "легітимність приватної власності на великі підприємства та землю". Аналогічно другий фактор можна визначити як "легітимність приватної власності на малі підприємства". Є підстави припустити, що соціальна легітимність приватної власності на чинники виробництва в Україні структуралізована на два (відповідні сенсу факторів) складники. Цілеспрямоване виокремлення та обертання більшої кількості факторів не дало прийнятніших у концептуальному плані результатів.

Характер кореляційних зв'язків факторів із первинними змінними можна інтерпретувати з урахуванням відсоткових розподілів відповідей респондентів за первинними показниками (див. табл. 1) або на підставі значень середніх первинних показників (див. табл. 3). В останньому випадку слід мати на увазі те, що значення середньої у межах вибірки є індикатором переважання окремої позиції легітимації/делегітимації: якщо воно менше за 3,0 – перевагу має делегітимуюча позиція, якщо більше – переважає легітимуюча позиція. Перший фактор сильно корелює із змінними, що з огляду на значення середньої (<3,0) фіксують переважання у межах вибірки позиції делегітимації. Другий фактор, натомість, характерний сильними кореляційними зв'язками із змінними, що, згідно зі значенням середньої (>3,0), фіксують переважання у межах вибірки позиції легітимації. Показник ставлення до існування великих приватних підприємств із значенням середньої приблизно 2,9 достатньо сильно скорельований одночасно з обома факторами. Можна припустити, що в межах першого фактора респонденти більшою мірою зорієнтовані до делегітимації, а в межах другого фактора – до легітимації.

У попередній статті було створено рангову змінну рівнів адитивного індексу загальної соціальної легітимності приватної власності на чинники виробництва [3].

[2] Уточнення інтерпретації результатів 2-факторного аналізу здійснено під контролем А. Горбачика.

Можливе також створення подібних рангових факторних змінних. При цьому доречне з'ясування міри їх співвіднесеності із зазначеною ранговою змінною адитивного індексу (див. табл. 4).

Таблиця 4

Кростабуляція рангової змінної адитивного індексу загальної соціальної легітимності приватної власності та рангових факторних змінних, %

Ранги факторів*	Рівні загальної соціальної легітимності приватної власності					Загалом
	Низький	Знижений	Середній	Підвищений	Високий	
	N=364	N=562	N=186	N=548	N=125	N=1785
Ранги "легітимності приватної власності на великі підприємства та землю" (фактор 1), %:						
– відсутня	67,3	35,9	10,2	2,7	0,0	26,9
– слабка	29,9	35,6	11,8	14,6	0,0	23,0
– сильна	2,7	21,7	72,6	40,5	2,4	27,6
– дуже сильна	0,0	6,8	5,4	42,2	97,6	22,5
Ранги "легітимності приватної власності на малі підприємства" (фактор 2), %:						
– відсутня	82,4	22,4	2,2	2,9	0,0	25,0
– слабка	13,7	29,5	68,3	18,4	1,6	25,0
– сильна	3,8	22,2	15,1	45,3	24,8	25,0
– дуже сильна	0,0	25,8	14,5	33,4	73,6	25,0

*Рангові змінні створені шляхом рангового перетворення факторних значень у дробові ранги процентилів у відсотках. Респонденти відсортовані у спадному порядку та розбиті на 4 групи відсоткових процентилів із приблизно рівною частотою. Кожному респондентові присвоєно значення процентильної групи, до якої він належить (Програмний пакет SPSS: процедура Rank Cases, опції Fractional rank as %, Ntiles:4).

Вищі рівні загальної соціальної легітимності приватної власності значною мірою "співвіднесені" із "більш сильними" рангами своїх концептуальних складників-факторів, тоді як нижчі рівні – відповідно із "більш слабкими". Тобто йдеться про те, що відсотки респондентів із збігом зазначених рівнів та рангів є дуже значними (у табл. 4 вони виділені жирним шрифтом)[3]. Отже, загальна соціальна легітимність приватної власності на чинники виробництва, що змодельована адитивним індексом, змістовно і концептуально "сумісна" із своїми складниками, що змодельовані в інший спосіб, – факторами. Таке свого роду "взаємотестування" свідчить на користь валідності створених вторинних показників.

Далі доречно порівняти факторні значення, а також середні значення та значення рівнів адитивного індексу (про побудову даного індексу йшлося у попередній статті [3]) у межах різних груп, що на них класифіковані опитані за критерієм переважання певної валентності своїх легітимуючих позицій.

[3] Результати застосування тесту χ^2 засвідчили наявність зв'язків між змінною рівнів адитивного індексу, з одного боку, та ранговими змінними факторів 1 та 2 – з іншого. В усіх зазначених випадках отримані відносно великі значення критерію χ^2 за статистичної значущості на рівні $p<0{,}001$. Ці зв'язки є достатньо сильними: значення коефіцієнта r Пірсона у випадку фактора 1 сягнуло 0,732, а у випадку фактора 2 – 0,609 за статистичної значущості на рівні $p<0{,}001$.

Для класифікації респондентів за легітимаційними та делегітимаційними атитюдами, що зафіксовані згідно зі шкалами вихідних змінних, застосовано кластерний аналіз. З огляду на відносно значну кількість об'єктів спостереження (N=1800) та стандартизовані порядкові шкали змінних, що вможливлюють коректне усереднення значень, використано метод швидкого кластерного аналізу (метод К-середніх). Кластеризація здійснювалась у просторі вихідних змінних та в описаному вище 2-факторному просторі. Порівняння результатів виявило, що за можливістю інтерпретації та кількісного наповнення оптимальними є 4-кластерні групування. Обидві сукупності із чотирьох кластерів загалом тотожні за змістом. Відмінності між ними полягають у наповненості та порядку нумерації кластерів. Крос-табуляція показала, що тотожні за змістом кластери обох групувань кількісно збігаються у межах від 75% до 100%. Для подальшого аналізу обрано 4-кластерне групування, отримане у результаті кластеризації вихідних змінних. При інтерпретації кластерів для більшої наочності доречно скористатися не таблицею кластерних центрів остаточного рішення, а таблицями їх крос-табуляції із безпосередньо виміряними змінними та створеними вторинними (факторними та індексом) змінними (див. табл. 5–7).

Таблиця 5

Крос-табуляція кластерів та змінних, що ми їх безпосередньо спостерігаємо, %*

Вихідні змінні	Кластери				Загалом
	1	2	3	4	
	N=594	N=345	N=470	N=376	N=1800
Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати) малі підприємства?					
Радше, ні	14,3	2,0	82,6*	5,3	28,0
Важко відповісти	51,5	8,1	14,3	10,4	24,6
Радше, так	34,2	89,9	3,2	84,3	47,3
Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати) великі підприємства?					
Радше, ні	36,5	12,2	92,3	89,9	57,8
Важко відповісти	51,2	23,5	7,0	8,0	25,1
Радше, так	12,3	64,3	0,6	2,1	17,1
Як Ви вважаєте, чи варто було передавати у приватну власність (приватизувати) землю?					
Радше, ні	22,6	16,8	90,6	89,4	53,4
Важко відповісти	45,1	20,9	6,2	7,4	22,2
Радше, так	32,3	62,3	3,2	3,2	24,3
Як Ви ставитесь до існування в Україні малих приватних підприємств?					
Радше, негативно	7,4	0,3	63,2	1,1	19,4
Важко відповісти	43,6	3,8	27,7	5,6	23,7
Радше, позитивно	49,0	95,9	9,1	93,4	56,9
Як Ви ставитесь до існування в Україні великих приватних підприємств?					
Радше, негативно	22,2	2,9	75,1	54,3	39,2
Важко відповісти	48,1	12,5	17,9	15,2	26,3
Радше, позитивно	29,6	84,6	7,0	30,6	34,5
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави малих приватних підприємств?					
Радше, так	22,1	1,2	83,2	4,8	30,5
Важко відповісти	53,7	7,8	14,3	14,9	26,3
Радше, ні	24,2	91,0	2,6	80,3	43,2
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави великих приватних підприємств?					
Радше, так	38,6	7,5	94,3	89,9	58,0
Важко відповісти	52,2	22,3	4,5	8,8	24,7
Радше, ні	9,3	70,1	1,3	1,3	17,3
Чи вважаєте Ви за доцільне повернення у власність держави приватної землі?					
Радше, так	25,1	8,4	90,6	84,0	51,5
Важко відповісти	54,5	24,1	7,2	12,5	27,3
Радше, ні	20,4	67,5	2,1	3,5	21,1

* Тут і нижче в таблиці жирним шрифтом виділено найбільший відсоток у межах окремого розподілу.

Таблиця 6

Крос-табуляція кластерів та змінних адитивного індексу легітимності, М, %*

Вторинні змінні	Кластери				Загалом
	1	2	3	4	
	N=594	N=345	N=470	N=376	N=1785
Середня адитивного індексу легітимності, М	3,01	4,06	1,56	2,67	2,76
Рівні адитивного індексу легітимності, %					
Низький	0,0	0,0	74,9	3,2	20,4
Знижений	32,5	0,0	25,1	66,8	31,5
Середній	26,3	0,0	0,0	8,0	10,4
Підвищений	41,2	63,8	0,0	22,1	30,7
Високий	0,0	36,2	0,0	0,0	7,0

Таблиця 7

Крос-табуляція кластерів та факторних змінних, М, %

Вторинні змінні	Кластери				Загалом
	1	2	3	4	
	N=594	N=345	N=470	N=376	N=1785
Середня "легітимності приватної власності на великі підприємства та землю" (фактор 1), М	+0,494	+1,244	–0,666	–1,089	0,00000
Середня "легітимності приватної власності на малі підприємства" (фактор 2), М	–0,168	+0,696	–1,162	+1,080	0,00000
Ранги "легітимності приватної власності на великі підприємства та землю" (фактор 1), %*:					
– відсутня	–	–	52,6	62,2	26,9
– слабка	12,5	1,7	40,2	37,8	23,0
– сильна	66,2	20,9	5,7	–	27,6
– дуже сильна	21,4	77,4	1,5	–	22,5
Ранги "легітимності приватної власності на малі підприємства" (фактор 2), %*:					
– відсутня	13,6	0,3	77,4	–	25,0
– слабка	54,0	4,6	21,7	1,9	25,0
– сильна	28,8	45,5	0,9	30,3	25,0
– дуже сильна	3,5	49,6	–	67,8	25,0

*Рангові змінні створені шляхом рангового перетворення факторних значень у дробні ранги процентилів у відсотках. Респонденти відсортовані у спадному порядку та розбиті на 4 групи відсоткових процентилів із приблизно рівною частотою. Кожному респондентові присвоєно значення процентильної групи, до якої він належить (Програмний пакет SPSS: процеду-ра Rank Cases, опції Fractional rank as %, Ntiles:4).

[4] Результати застосування тесту χ^2 засвідчили наявність зв'язків між змінною кластерного групування з одного боку та змінних, що ми їх безпосередньо спостерігаємо (табл. 4), змінною "Рівні адитивного індексу легітимності" (табл. 5), ранговими змінними факторів 1 та 2 (табл. 6) – з іншого. В усіх зазначених випадках отримані відносно великі значення критерію χ^2 за статистичної значущості на рівні $p<0,001$.
Натомість результати застосування однофакторного дисперсійного аналізу показали наявність варіації та статистичну значущість на рівні $p<0,001$ відмінностей:
1) середніх значень адитивного індексу соціальної легітимності приватної власності у межах градацій змінної кластерного групування (табл. 5);
2) середніх значень факторів 1 і 2 (табл. 6) у межах кластерів.
Зазначена вище статистична значущість була підтверджена результатами застосування методів множинних порівнянь, що не припускають рівності дисперсій метричної змінної (SPSS: Equal Variances Not Assumed – Tamhane's T2, Dunnett's T3, Games-Howell, Dunnett's C).

Передусім необхідно відзначити достатньо сильні статистичні звязки між первинними та вторинними показниками соціальної легітимності приватної власності[4].

Респонденти кожного з чотирьох кластерів дуже виразно вирізняються на загальному тлі за позиціюванням у межах шкал вихідних та вторинних змінних. Найчисельніший перший кластер (33,0% загальної вибірки) характеризується: 1) насамперед, переважанням відсотків позицій невизначеності у межах шкал семи вихідних змінних; 2) узагальненою (шляхом усереднення значень індексу) позицією невизначеності; 3) "сильною" та "значно сильною" легітимністю приватної власності на великі підприємства та землю, а також здебільше "слабкістю" легітимності приватної власності на малі підприємства (при цьому схильність до відповідної легітимації, порівняно із схильністю до відповідної делегітимації, дещо більш поширена в межах даного кластера). Зміст налаштованості респондентів кластера 1 стосовно приватної власності на чинники виробництва можна узагальнити виразом "Ті, що не визначилися".

Другий кластер (19,2% загальної вибірки) вирізняється: 1) однозначним переважанням відсотків позицій легітимації у межах шкал усіх восьми вихідних змінних; 2) більш ніж поміркованою мірою легітимності приватної власності на засоби виробництва загалом; 3) "сильною" та "значно сильною" легітимністю приватної власності на малі і великі підприємства та землю. Зміст налаштованості респондентів кластера 2 можна однозначно узагальнити виразом "Носії легітимності".

Третьому кластеру (26,1% загальної вибірки) натомість властиві антагоністичні риси: 1) абсолютне переважання відсотків позицій делегітимації у межах шкал всіх вихідних змінних; 2) максимальна міра нелегітимності приватної власності на чинники виробництва загалом; 3) "відсутність" та "слабкість" приватної власності на малі і великі підприємства та землю. Зміст налаштованості респондентів кластера 3 можна однозначно узагальнити виразом "Носії нелегітимності".

Четвертий кластер (20,9% загальної вибірки) відрізняється: 1) переважанням відсотків позицій легітимації приватної власності на малі підприємства та відсотків позицій делегітимації приватної власності на великі підприємства та землю; 2) поміркованою мірою нелегітимності приватної власності на чинники виробництва загалом; 3) "відсутністю" та "слабкістю" легітимності приватної власності на великі підприємства та землю за одночасної "сильно" та "значно сильно" вираженої легітимності приватної власності на малі підприємства. Тут доречно говорити про дуже виразне (у відсоткових значеннях табл. 6–8) свого роду "розщеплення" загальної налаштованості респондентів кластера 4 стосовно приватної власності. Зміст

Достатньо сильними є зв'язки кластерної змінної та:
1) безпосередньо виміряних змінних (табл. 4): на рівні статистичної значимості $p<0,001$ значення коефіцієнта V (коефіцієнта спряженості Крамера) варіюються в межах від 0,491 до 0,629, коефіцієнта С (коефіцієнта спряженості Пірсона) – від 0,570 до 0,664;
2) змінної рівнів адитивного індексу (табл. 5): V=0,647, С=746 на рівні статистичної значущості $p<0,001$.
3) середньої адитивного індексу (табл. 5): $\eta=0,907$ та $\eta^2=0,822$;
4) середніх факторних змінних (табл. 6): значення коефіцієнтів η сягають 0,864 та 0, 840, η^2 – відповідно 0,747 та 0, 705;
5) рангових факторних змінних (табл. 6): значення η сягають 0,861 та 0,850, η^2 – відповідно 0,741 та 0,722.

ції налаштованості можна узагальнити виразом “Носії часткової легітимності/нелегітимності”. У даному випадку маємо очевидне емпіричне підтвердження слушності зробленого вище за результатами факторного аналізу припущення щодо структурованості соціальної легітимності приватної власності на два незалежні складники: легітимність приватної власності на малі підприємства та легітимність приватної власності на великі підприємства та землю.

Застосування методів багатовимірної статистики дало змогу визначити структуру соціальної легітимності приватної власності на чинники виробництва, класифікувати респондентів за мірою вияву їх легітимаційних та делегітимаційних позицій. Створено і протестовано комплект вторинних показників соціальної легітимності приватної власності. Далі цей комплект буде використано у ході верифікації головних гіпотез дослідження: його передусім слід застосувати для з’ясування чинників відповідної легітимації/делегітимації приватної власності. Саме це й становить перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

1. *Резнік В*. Приватна власність крізь призму соціологічного інституціоналізму // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2005. – № 4. – С. 119–131.
2. *Міщенко М*. Громадська думка про приватизацію в Україні // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – № 7–8. – С. 16–32.
3. *Резнік В*. Соціальна легітимність приватної власності: спроба побудови адитивного індексу // Український соціум. – 2007. – № 2. – С. 62–73.